

Krzysztof Warchałowski

"Prawo cywilne", Jerzy Lewandowski, Warszawa 1998 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 43/1-2, 260-263

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zmagających się z trudnościami (chorych, więźniów, osób samotnych w podeszłym wieku, niepełnosprawnych). Odpust jubileuszowy jest odpustem zupełnym. Wśród zwyczajnych warunków uzyskania odpustu zupełnego należy podkreślić wymóg wyzbycia się przywiązania do grzechu, chociażby lekkiego. W tym wypadku – jak zaznacza Autor – chodzi o szczerze nastawienie umysłu i woli, aby spełnić wolę Bożą w szczegółach i na jej umiłowaniu, przy równoczesnym odwróceniu się od nieuporządkowanych powiązań ze światem i samym sobą (s.623). Jest to trudne zadanie dla wiernych, podobne do trudności wzbudzenia w sobie aktu żalu doskonałego. W przypadku jednak braku pełnej dyspozycji wyzbycia się wszelkiego przywiązania do jakiegokolwiek grzechu, wierny nie uzyska wprawdzie odpustu zupełnego, ale może uzyskać on odpust częściowy.

Recenzowana pozycja zasługuje na bardzo pozytywną ocenę. Porusza ona nie tylko problemy ważne dla życia Kościoła, ale przybliżyła je w ewolucyjnym procesie. Każda kwestia jest sumiennie i szeroko analizowana. Praca oparta jest na licznych źródłach kanonicznych oraz teologicznych. Autor nie stroni też od polemik, które ubogacają całość oraz podnoszą jeszcze walor publikacji. Jej wartość obniża natomiast spis treści, w którym strony przy nazwach poszczególnych punktów nie odpowiadają rzeczywistości. Są też w innych rozdziałach powtórzenia treści (czasami zbyteczne), chociaż na usprawiedliwienie Autora można dodać, że pomaga to w czytaniu bez wertowaniu wstecz. Mimo tych małych mankamentów niniejszą publikacją będą zainteresowani nie tylko kanoniści, ale również duszpasterze, którzy uczestniczą bezpośrednio w posłudze sakramentu pokuty i pojednania oraz wierni, którzy z niego korzystają.

ks. Henryk Stawniak SDB

Jerzy Lewandowski, Prawo cywilne, Warszawa 1998, ss. 170.

Prawo cywilne to gałąź bardzo obszerna, jednocześnie o podstawowym znaczeniu dla każdego, kto zajmuje się prawem. Poznanie zasad kodeksu cywilnego stanowi punkt wyjścia do zrozumienia innych gałęzi prawa. Na rynku księgarskim dostępnych jest wiele pozycji związanych z prawem cywilnym. Niektóre są szczegółowe, inne zawierają tylko podstawowe definicje.

Książka Jerzego Lewandowskiego pt.: *Prawo cywilne* wydana po raz pierwszy w 1995 r. przez Oficynę Wydawniczą Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, mimo że nie jest obszerna, definiuje wiele podstawowych instytucji prawa cywilnego. Cieszy się ona zainteresowaniem wśród studentów warszawskiej SGH i innych uczelni o profilu ekonomicznym, którzy już w pierwszych latach swej nauki poznają podsta-

wy prawa cywilnego. To głównie do nich adresowana jest ta książka. Autor bowiem doskonale zna i rozumie oczekiwania studentów, gdyż sam jest długoletnim wykładowcą w katedrze prawa SGH. O powodzeniu książki świadczyć mogą kolejne jej edycje. Ostatnie, szóste wydanie z grudnia 1998 r. zostało zmienione i uwzględnia najnowsze nowelizacje kodeksu cywilnego.

Książka dzieli się na 7 głównych rozdziałów. Pierwsze cztery są zgodne z podziałem kodeksu. Tak więc rozdział pierwszy to część ogólna prawa cywilnego, drugi krótko charakteryzuje prawo rzeczowe, natomiast trzecia księga kodeksu została w *Prawie cywilnym* rozbita na dwa rozdziały: trzeci dotyczy zobowiązań ogólnych, natomiast czwarty zobowiązań szczegółowych. Są to najdłuższe i najbardziej szczegółowo opracowane rozdziały. Już ten fakt świadczy o przeznaczeniu książki dla osób, które zajmują się prawem cywilnym głównie pod kątem form wymiany dóbr i usług o wartości majątkowej. Najbardziej pobieżnie przedstawiony jest rozdział piąty, dotyczący prawa spadkowego. Dwa ostatnie rozdziały wychodzą poza zakres kodeksu cywilnego. Szósty przedstawia postępowanie cywilne, a ostatni – siódmy podaje krótką charakterystykę prawa rodzinnego.

Rozdział pierwszy podaje genezę prawa cywilnego, jego definicję oraz podział. Kolejne paragrafy wyjaśniają podstawowe cechy tej gałęzi prawa prywatnego, podając charakterystykę i historię obowiązującego kodeksu cywilnego. Wymieniają także inne źródła prawa cywilnego, których znajomość jest przydatna dla ekonomistów: np. ustawę o przedsiębiorstwach państwowych z 1981 r. czy ustawę o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego z 1981 r. Zaakcentowane są tu także kierunki zmian prawa cywilnego związane ze zmianami polityczno-społecznymi w Polsce. Szczególnie wyeksponowane są zmiany związane z pojawieniem się gospodarki rynkowej, np.: zniesienie różnicowania własności, wskutek czego własność państwowa przestała być uprzywilejowana.

W rozdziale pierwszym autor wyjaśnia podstawowe pojęcia prawa cywilnego, tzn. stosunek cywilnoprawny, osoby fizyczne, osoby prawne, a szczególnie nacisk kładzie na opisanie Skarbu Państwa, przedsiębiorstwa państwowego oraz spółdzielni. Kolejny paragraf przedstawia czynności prawne, ich formy i treść oraz przesłanki ważności. Tu autor skupia się nie tylko na definicji oraz przedstawieniu elementów i podziału czynności prawnych. Ubogaca swoje rozważania licznymi przykładami, co pozwala na lepsze zrozumienie ich istoty. Rozdział pierwszy kończy wyjaśnienie instytucji przedstawicielstwa, pełnomocnictwa oraz przedawnienia. Sprowadza się ono do podania ogólnych definicji oraz wskazania nielicznych, odpowiadających tematowi artykułów w kodeksie.

Pierwszy rozdział spełnia rolę wprowadzenia do prawa cywilnego dla osób, które nie miały z tą dziedziną do czynienia i akcentuje głównie to, co w prawie cywilnym jest ważne dla ekonomistów.

Drugi rozdział przedstawia prawo rzeczowe. Autor podaje i objaśnia podstawowe definicje, dotyczące w głównej mierze praw podmiotowych bezwzględnych. Ponadto wskazuje pozakodeksowe źródła prawa rzeczowego. Spośród wymienionych praw rzeczowych: własności, użytkowania wieczystego oraz ograniczonych praw rzeczowych: użytkowania, służebności, zastawu, współwłasnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkaniowego czy użytkowego oraz hipoteki najwięcej miejsca autor poświęcił własności. Osiem paragrafów zawiera definicje oraz krótkie charakterystyki. Czytelnik może znaleźć tu kilka odniesień do kodeksu cywilnego. Nie jest ich wiele, ale nawet ta mała liczba pozwala na nieco lepsze zrozumienie prezentowanych zagadnień.

Rozdział trzeci o zobowiązaniach ogólnych można potraktować jako wprowadzenie do następnego, który charakteryzuje zobowiązania szczegółowe. Na wstępie wytłumaczono istotę zobowiązań. Oczywiście najwięcej miejsca autor poświęcił umowom, które są podstawową instytucją prawa zobowiązań. Wyczerująco scharakteryzowane są umowy przedwstępne. Podano też na czym polega wykonanie zobowiązań umownych, jakie są skutki ich niewykonania oraz sposoby zabezpieczenia ich wykonania. Dobrze przedstawiono problematykę odszkodowań jako świadczeń o specyficznym charakterze. Autor wymienia trzy grupy przyczyn, które nakładają obowiązek odszkodowania, a następnie opisuje elementy składające się na szkodę oraz formy jej naprawienia. Kolejne paragrafy dotyczą stron stosunku zobowiązaniowego, tj. dłużników i wierzycieli oraz zobowiązania solidarne. Spośród przyczyn powstania zobowiązań autor zwrócił szczególną uwagę na czyny niedozwolone. Na końcu wspomniał o przelewie wierzytelności i przejęciu długów.

Rozdział ten podaje więc podstawowe definicje dotyczące ogólnej części zobowiązań. Pozwala to na lepsze zrozumienie tej rozległej części kodeksu i ułatwia poznanie zobowiązań szczegółowych, które są treścią następnego rozdziału.

Rozdział czwarty jest długi. Liczy 25 dokładnie opracowanych paragrafów. Nie ma w tym nic dziwnego, ponieważ *Prawo cywilne* Jerzego Lewandowskiego jest książką w głównej mierze przeznaczoną dla obecnych lub przyszłych ekonomistów. Definicji jest dużo, jednak i w tym rozdziale brakuje przykładów. Czytelnik zapoznaje się tu z umową sprzedaży, przy tej okazji dowiaduje się o roli ceny. Ciekawe i bardzo przydatne każdemu są paragrafy dotyczące rękojmi za wady fizyczne i prawne według kodeksu cywilnego oraz gwarancji. Ekonomistów zainteresują informacje o sprzedaży na raty, sprzedaży akwizycyjnej i sprzedaży w handlu międzynarodowym. Autor opisuje ponadto liczne umowy: dostawy, kontraktacji, o dzieło, o roboty budowlane, najmu, dzierżawy, użyczenia, zlecenia, agencyjną, komisu, przewozu, spedycji, ubezpieczenia, przechowania, składu, pożyczki, rachunku bankowego. Informacje te z pewnością zainteresują nie tylko głównych adresatów książki. Ich znajomość jest bardzo istotna dla wszystkich. Wszyscy bowiem zawieramy znakomitą większość tych umów, a nieznamość reguł nimi rządzących powoduje często wiele kłopotów.

Ten rozdział recenzowanej książki można uznać za najbardziej godny polecenia. Jest opracowany dobrze i ciekawie. Jego uważne przestudiowanie bardzo rozszerza, przydatną codziennie, wiedzę z zakresu zobowiązań.

Piąty rozdział jest najkrótszy i najbardziej ogólnikowy. Główne pojęcia i instytucje prawa spadkowego zostały opisane w sposób bardzo syntetyczny. W kolejnych paragrafach autor omówił: pojęcie spadku, dziedziczenie ustawowe, dziedziczenie testamentowe, formy testamentu.

Dwa ostatnie rozdziały recenzowanej publikacji wykraczają poza ramy kodeksu cywilnego. Rozdział szósty przedstawia podstawy procedury cywilnej. Autor wspomina o kodeksie postępowania cywilnego z 1964 r., jako podstawowej regulacji prawnej. Wskazuje także, iż postępowanie toczyć się może przed sądami powszechnymi lub polubownymi. Krótka charakterystyka sądów pierwszej instancji (rejonowych i wojewódzkich) oraz apelacyjnych i Sądu Najwyższego pozwala na lepsze zrozumienie hierarchiczności polskiego sądownictwa. Wystarczająco dobrze przedstawiono zasady działania i zakres kompetencji sądów gospodarczych. Rozdział ten podaje ponadto najbardziej podstawowe informacje dotyczące stron i ich przedstawicieli oraz zdolności sądowej i procesowej. Istotne są dane dotyczące pozwu: objaśniają samo pojęcie, opisują kto, kiedy i gdzie go składa. Tak samo opisane są rozprawa i środki dowodowe. Więcej miejsca poświęcono na opisanie orzecznictwa sądowego oraz środków odwoławczych zwyczajnych i nadzwyczajnych. Na końcu znajdują się krótkie informacje o wykonywaniu orzeczeń sądowych i postępowaniu nakazowym oraz upominawczym.

Ostatni rozdział dotyczy prawa rodzinnego. Można go podzielić na dwie zasadnicze części: o małżeństwie i stosunkach prawnych między rodzicami i dziećmi. Ta druga jest bardzo krótka, przedstawia jedynie rozważania o ustaleniu pochodzenia dziecka, akcentując głównie ustalenie ojcostwa mężczyzny, nie będącego mężem matki. Wyjaśniono czym jest uznanie dziecka oraz sądowe ustalenie ojcostwa. Szerzej opracowana jest część dotycząca małżeństwa. Przede wszystkim podaje ona definicję i objaśnia charakter małżeństwa. Przedstawione są też formy zawarcia małżeństwa wywierające skutki cywilne: przed urzędnikiem stanu cywilnego i tzw. konkordatowe. Krótko wymieniono też przyczyny, z powodu których małżeństwo nie może być zawarte. Kolejne paragrafy wymieniają prawa i obowiązki małżonków w świetle prawa cywilnego oraz definiują stosunki majątkowe między małżonkami.

Podsumowując należy stwierdzić, że książka Jerzego Lewandowskiego pozwala na zapoznanie się z głównymi instytucjami prawa cywilnego. Opracowanie napisane zostało językiem przystępnym, układ treści jest przejrzysty. Książka może być przydatna dla studentów i innych osób, które chcą poznać podstawy prawa cywilnego.

Ks. Krzysztof Warchałowski